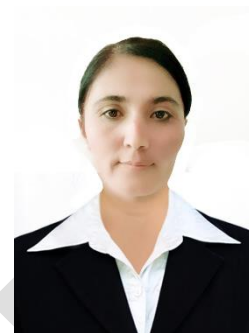

ICHKI ISHLAR SOHASI XODIMLARI ORASIDA KASBIY
MOTIVATSIYANING O'RGANILISHI VA UNI ICHKI
ISHLAR VAZIRLIGIGA QARASHLI AKADEMIK LITSEY
O'QUVCHILARIDAN SHAKLLANTIRISHNING
PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK JIHATLARI

Bekmuratova Xalima Maksatovna, Ichki ishlar vazirligi
Surxondaryo akademik litseyi psixologi

<https://orcid.org/0009-0007-4276-7751>

e-mail:

khalima.0818@gmail.com

THE STUDY OF PROFESSIONAL MOTIVATION AMONG
EMPLOYEES OF THE FIELD OF INTERNAL AFFAIRS
AND THE PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL ASPECTS
OF ITS FORMATION AMONG STUDENTS OF THE
ACADEMIC LYCEUM AFFILIATED TO THE MINISTRY
OF INTERNAL AFFAIRS

Bekmuratova Halima Maksatovna, Ministry of Internal Affairs,
Surkhandarya, academic lyceum psychologist

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ
ИЗУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МОТИВАЦИИ У
СОТРУДНИКОВ СФЕРЫ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ И ЕЕ
ФОРМИРОВАНИЯ У УЧАЩИХСЯ АКАДЕМИЧЕСКОГО
ЛИЦЕЯ ПРИ МИНИСТЕРСТВЕ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Бекмуратова Халима Максатовна, психолог
Сурхандарьинского академического лицея МВД

Annotatsiya: Ushbu maqolada Ichki ishlar vazirligiga qarashli akademik litsey o'quvchilarida kasbiy motivatsiyani shakllantirishning psixologik-pedagogik jihatlari ochib berilgan. Ya'ni kasbiy motivatsiyasini o'rganishga bag'ishlangan. Litsey o'quvchilari o'rtasida kelajakda ichki ishlar sohasini tanlashga bo'lgan motivatsiyaning nazariy tahlili o'tkazildi. Kasbiy faoliyatga motivatsion tayyorgarlikni tanlash mezonlari aniqlandi.

Kalit so'zlar: motivatsiya, motivatsion omillar, motiv, vatanparlik, kasbiy hayot rejasi, samaradorlik, o'zini o'zi anglash, kasb tanlash motivlari, martaba.

Abstract: In this article, the psychological and pedagogical aspects of the formation of professional motivation among students of the academic lyceum affiliated to the Ministry of Internal Affairs are revealed. That is, it is devoted to the study of professional motivation. a theoretical analysis of the motivation to choose the field of internal affairs among lyceum students in the future was carried out.

Key words: motivation, motivational factors, motive, patriotism, professional life plan, efficiency, self-awareness, motives for choosing a profession, career.

Аннотация: В данной статье раскрываются психолого-педагогические аспекты формирования профессиональной мотивации у учащихся академического лицея МВД. То есть посвящен изучению профессиональной мотивации. Проведен теоретический анализ мотивации выбора сферы внутренних дел у лицеистов в будущем.

Ключевые слова: мотивация, мотивационные факторы, мотив, патриотизм, профессиональный жизненный план, работоспособность, самосознание, мотивы выбора профессии, карьеры.

KIRISH. Hozirgi kunda ish motivatsiyasining yetishmasligi kabi muammo juda dolzarb mavzudir. Uning dolzarbligi shundaki, hozirgi vaqtda Ichki ishlar vazirligiga vatanparvar va intizomli, shuningdek, o'z xizmat vazifalarini bajarish uchun yetarlicha rivojlangan motivatsiyaga ega bo'lgan kadrlar kerak. Shu sababdan bugungi kunda davlat tomonidan Ichki ishlar vazirligi oldiga qo'yilayotgan yangi vazifalar Ichki ishlar vazirligi xodimlarini bilim, ko'nikma va malakalar tizimi bilan qurollantirish, ularning bilim mustaqilligini ta'minlovchi ijodiy tafakkurini shakllantiradigan ijodiy faollik xususiyatlarini rivojlantirishni taqozo etadi. Buning uchun, hatto Ichki ishlar vazirligiga qarashli akademik litseylarda ham litsey o'quvchilarini mustaqil ravishda o'zini boshqara olishi, faktlarni aniqlashga, ularni tushuntirishga, o'zining mustaqil fikrga ega bo'lishi, ruhan tetik va mustahkam irodaga ega bo'lishiga, mavjud holatlarni to'g'ri baholashga, ya'ni kognitiv faoliyat jarayonida yuzaga keladigan muammolarni hal qila olishga o'rgatish kerak bo'ladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD.

Harbiy xizmatchilarni motivatsiya turiga qarab tasniflashga urinishlar mahalliy sotsiologlar tomonidan ham amalga oshirildi. Masalan, R.V.Tkachev harbiy xizmatchilarning to'rtta motivatsion turini aniqladi:

- 1) motivatsiyaning moddiy turi (moddiy jihatdan farovonlikka erishishga qaratilgan, pul daromadlari darajasi, uy-joy bilan ta'minlash va boshqalar bilan bog'liq bo'lgan motivatsion kutishlar);
- 2) motivatsiyaning mansab turi (motivatsion kutishlar martaba o'sishiga, xodimning xizmatda muhim ko'nikma va malakalarga erishishga, kasbiy salohiyatni ro'yobga chiqarishga qaratilgan);
- 3) motivatsiyaning vatanparvarlik turi (motivatsion umidlar xodimlar o'rtasida yuksak axloqiy tamoyillarni saqlashga, tizimdagi tartib-qoidalarga rioya qilishga, ruhiy barkamollikni mustahkamlashga va boshqalarga qaratilgan);
- 4) motivatsiyaning qochish turi (motivatsion kutishlar, kasbiy faoliyatni va xizmat bilan bog'liq ish yukini cheklashga qaratilgan).

Xodimlarning kasbiy motivatsiyasining namoyon bo'lish xususiyatiga qarab uchta iyerarxik daraja aniqlangan. Ushbu darajalarning **birinchisi**, xizmatga aniq sodiqlik bilan tavsiflanishi mumkin; sohaviy xizmatni takomillashtirish zaruratining aniq

ifodasi; faollik va tashabbuskorlikdagi ijodkorlikning ustunligi, bu rasmiy va tezkorlikdagi vazifalarni munosib bajarishga yordam beradi. Bu daraja **“yuqori”** deb hisoblanadi.

Xodimlarning kasbiy faoliyati uchun motivatsiyaning **ikkinchi** darajasi **“o'rtacha”**. Ushbu motivatsiya darajasi birinchisidan farq qiladi, chunki bu darajadagi xodim uchun asosiy faoliyat elementi harbiy qadriyatlar emas.

Xodimning kasbiy xizmat faoliyati uchun motivatsiyaning **uchinchi** darajasi **“past”**. Motivatsiyaning bu darajasi xodimning xizmatga nisbatan munosabat va qiymat yo'nalishlarining past ko'rinishi yoki umuman yo'qligi bilan tavsiflanishi mumkin.

Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, Turli martaba yo'nalishlariga ega bo'lgan zamonaviy harbiy xizmatchilarning mehnat motivatsiyasi kabi hodisalarni o'rganib, biz uning yetarli emasligini ta'kidlashimiz mumkin. Bunday harbiy xizmatchilar orasida ish motivatsiyasining deyarli to'liq yo'qligi yoki qisman yetishmasligining sababi bo'lgan bir qator asosli sabablar mavjud.

MUHOKAMA. Kasbiy motivatsiyani rivojlantirish xususiyatlarini belgilovchi asosiy tarkibiy qismlardan quyidagilarni ajratib ko'rsatish mumkin: ta'lim faoliyati bilan bog'liq motivlar, kasbiy motivlar, qiziqishlar, qobiliyatlar, moyilliklar, shuningdek, shaxsning boshqa shaxsiy fazilatlar bilan bog'liqdir. Shu nuqtayi nazardan, motivatsiyani shakllantirish – aynan o'smirlarda ideallar, dunyoqarash qadriyatlari, o'quvchining faol xatti-harakati bilan uyg'unlikda tarbiyalash, bu ongli va amaldagi motivlar o'rtasidagi munosabatni, so'z va ishning birligini, o'quvchining faol hayotiy pozitsiyasini anglatadi. Shuningdek, insonni samarali boshqarish yo'li uning motivatsiyasini tushunishdan iborat. Shaxsni nimaga undashini, uni harakatga nima undayotganini, uning faoliyati negizida qanday motivlar yotganini bilish orqaligina insonni boshqarish shakllari va usullarining samarali tizimini ishlab chiqishga harakat qilish mumkin. O'quvchilarning funksional vazifalarini muvaffaqiyatli bajarishlari uchun o'quv jarayonida yuqori darajadagi kasbiy tayyorgarlikni ta'minlash kerak. Akademik litsey o'quvchilarining Ichki ishlar sohasi kasbini egallashga bo'lgan munosabati, asosan, o'quv fanlari bo'yicha ko'rsatkichlarni qayd etgan baholar bilan baholanadi. Ushbu yondashuvni

mutlaqo to'g'ri deb hisoblash mumkin emas, chunki amaliyot shuni ko'rsatadiki, motivatsiyani hisobga olmaslik o'quvchilarning tanlagan kasbida muvaffaqiyatga erishishida bilim yuz foiz yordam bera olmaydi.

NATIJALAR. Akademik litsey o'quvchilari o'rtasida yuqori darajadagi kasbiy motivatsiyani shakllantirish jarayonining rivojlanish dinamikasi ushbu qarama-qarshiliklarni bartaraf etish va harbiy xizmatchilarni tayyorlash va tarbiyalash samaradorligini oshirish manbai sifatida motivatsiya omilidan foydalanish zarurligini o'z ichiga oladi. Harbiy ta'lim muammolarini hal qilishda harbiy kadrlarni tayyorlash va tarbiyalash samaradorligini oshirishning muhim manbai sifatida motivatsiya omilidan foydalanish zarur. Motivatsiya – bu inson ruhiyatining ichki tuzilmalarini shakllantirishning murakkab jarayoni bo'lib, u odamga va uning xatti-harakatlariga ta'sir qiluvchi ichki motivatsion kuchlarga o'tadi. Motivatsiya jarayoni turli xil motivatsiyalar orqali amalga oshirilishi mumkin: qadriyatlar, motivlar, ehtiyojlar, qiziqishlar, yo'nalishlar, maqsadlar va munosabatlardir. Shuni esda tutish kerakki, har bir motivning mohiyati har bir bo'lajak xodim uchun har xil, shuning uchun har bir bo'lajak xodimga individual muloqot va kuzatish orqali to'g'ri yondashuvni topish, uning qadriyatlarini, ehtiyojlarini, qiziqishlarini, o'rtoqlari bilan munosabatlarini o'rganish kerak. Shuningdek, motivatsiya shaxs tuzilishida oxirgi o'rinni egallamaydi, inson xatti-harakati va faoliyatini tushuntirish uchun ishlatiladigan asosiy tushunchalardan biridir. Belgilangan vazifani bajarish sifati va vaqti unga bo'ysunuvchi xodimning to'g'ri motivatsiyasiga bog'liq. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, shaxsiy xatti-harakatlardagi motivatsiyani o'rganish hali tugallanmagan, chunki bu murakkab psixologik jarayondir. Shuning uchun motivni harakatni sodir etishga olib keladigan impuls va motivatsiyani bir-biri bilan bog'liq bo'lgan ko'plab elementlarning funksional holatini o'zgartirish jarayoni sifatida tushunishga umumiy yondashuvdan chiqish kerak.

XULOSA. Shunday qilib, motivlarning shakllanishi muayyan qondirilmagan ehtiyojlar, faoliyat manbai bilan belgilanadi. Ehtiyojlardan kelib chiqib, harbiy xodimlarning maqsadli faoliyatga munosabatini belgilaydigan motivlar shakllanadi. Umuman olganda, turli nuqtayi nazarlarni umumlashtirib, shuni xulosa qilishimiz mumkinki, xodimlarni kasbiy faoliyatda o'z oldiga maqsad qo'yishga va ushbu maqsadga erishish uchun harakatlar qilishga undaydigan kuch doim harakatda bo'lishi kerak.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Sh.M. Mirziyoyev. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birga barpo etamiz. – T- 2016.
2. Sh.M. Mirziyoyev. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik –milliy g'oyamizning poydevoridir. - T- 2019.
3. Buyakas, T.M. Shaxsiy o'zini o'zi belgilash muammosi va psixotexnikasi [matn]: / T.M.Buyakas // Psixologiya masalalari, 2002.-№ 2.
4. Zhura S.F- Psychological features of labor motivation in the conditions of military service // Scientific, Technical and Economic Cooperation of the Asia-Pacific Countries in the 21st Century. 2014. S. 117120.
5. Smirnov, A. - Military professional motivation [Text] // A... Smirnov, A. R. Piskunov. - Text: direct // Young scientist. - 2016. - No. 30 (134). - S. 366372.
6. Tkachev R.V. Motivation of the military professional activity of officers of the Air Force of the Russian Federation [Text] / R.V. Tkachev: sociological and managerial aspect. Abstract. diss ... cand. social sciences. Moscow, 2013.26 s.
7. Бобков О.Б., Виноградова Г.А. Факторы, влияющие на формирование учебно-профессиональной мотивации курсантов военного вуза [Текст] /// Известия Самарского научного центра Российской академии наук, 2012. Т. 14. № 2. С. 116-122.
8. Асмоилов А.Г – Психология личности. М.: Изд-во МГУ, 1990.-367с.

